

Maire Puikko
luontokartoittaja
10.7.2023

1. ALUEEN KUVAUS

Kartoitettava alue sijaitsee Ivalon kylän eteläpuolella noin 2 kilometrin päässä keskustasta valtatie 4:n itäpuolella Saarineitämövaaran länsi-luoteispuolella. Alue on malliltaan kapean pitkänomainen, leveydeltään 40 metriä ja pituudeltaan noin 900 metriä. Kooltaan se on noin 3,6 hehtaaria ja sen sisällä on valkoisella lauta-aidalla aidattu nykyään käytössä oleva Ivalon hautausmaa hautakivineen sekä tolpilla ja metalliverkkoaidalla aidattu hautausmaan laajennusosa, jota ei vielä ole otettu käyttöön. Pitkänomaisen kartoitusalueen molemmissa päissä on metsäalueet jotka eivät ole hautausmaan aidan sisällä. Lisäksi aidatun hautausmaan ulkopuolella olevat asfalttipintaiset parkkialueet lounaiskulmassa sisältyvät kartoitettavaan alueeseen.

Alue on länsirajallaan kiinni Ivalojoessa valtatie 4:n länsipuolella, josta alue ylittää valtatie 4:n ja jatkuu kohti koillista myötäillen hautausmaan pohjoisempaa raja-aitaa lähtien valtatie 4:n läheltä ja jatkuen Saarineitämövaaran jyrkän alarinteen päällystää pitkin. Itäraja on melkein suoraan vedetty linja koilliseen lähtien hautausmaan parkkialueelta, josta se siirtyy seuraamaan hautausmaan eteläisempää aitaa. Aivan pohjoisosassa alueen luoteis- ja itärajat kulkevat aitaamattoman metsän läpi ja pohjoisessa alue rajautuu asutusalueen tontteihin. Koilliskulmassa alue on kapealti kiinni Saarineitamonttiessä.

Maasto on muuten tasaista, vähän korkeuseroja sisältävää, paitsi keskiosan halkaisee jyrkässä vesiuomassaan luoteeseen virtaava puro. Purosta pohjoiseen ja koilliseen päin alueen raja kulkee jyrkän rinteen alla. Rinteen alla on matalalla sijaitseva vesipintainen kapea rämeikaistale alueen ulkopuolella virtaavan puron eteläpuolella. Pohjoisosassa maasto on polkujen ja urien leikkauspisteessä kulunutta sekä kaivetun uoman penkalla lähes kasvitonta hiekkapintaa.

Alue on mänty-koivusekametsää, jossa on vain muutamia kuusia ja haapoja. Etelä- ja pohjoiskulmissa metsä on luonnontilaista mutta hautausmaa-alueilla puusto on käyttötarkoituksen mukaisesti harvennettu väljäksi.

Vesistöinä on alueen keskiosalla alueen halkaiseva virtaava puro syvässä vesiuomassaan ja pohjoisosassa kapealla rämeikaistaleella vesipintaa. Puro virtaa kartoitettavalle alueelle etelästä Saarineitämövaarasta, ja virtaa kartoitettavan alueen ulkopuolelle jatkaen kulkuaan rinteen alla kohti koillista.

Luoteisrajan myötäisesti rinteen päällä on yli 20 kappaletta kaivettuja kuoppia, ne ovat luultavasti toisen maailmansodan aikaisia poteroita. Lisäksi alueen lounaiskulmassa on tasainen alue joka poikkeaa kasvillisuudeltaan ympäröivästä metsästä. Tästä kentästä ei saa selvää, onko se jonkin rakennuksen sammaloitunut pohja vai onko alueelle kasattu aikoinaan maa-ainesta.

Sähkölinja ylittää parkkialueen etelä-pohjoisuuntaisena. Lisäksi hautausmaalle on pystytetty katulamput ja sähköä varten tolpat.

Hiekkatie kulkee koko alueen pituudelta sen keskiosassa. Hautausmaan ja hautausmaan laajennuksen osalla tie on sorapäällysteinen mutta pohjoisosassa hautausmaan laajennuksen aidan ulkopuolella tie on hiekkapintainen mönkijäura ja jatkuu aina Saarineitamontielle asti. Maapohja on pohjoisosassa hiekkaa ja tähän on kaivettu uoma juuri vaaran alle, luultavasti keräämään vaarasta lumen sulamisvesiä. Helppokulkuisia polkuja on muutama alueen pohjoisosassa mutta hautausmaan laajennuksen vuoksi pystytetty aita estää osittain kulun polku-uralla.

Idästä tuleva moottorikelkkaura kulkee kartoitettavan alueen halki sen pohjoisosassa ja sukeltaa jyrkkää luoteisirinnettä alas suuntautuen rinteeseen alla koilliseen.

2. KARTOITUSMENETELMÄ JA -AIKA

Alue kartoitettiin siten että kesäkuun alkupuolella käytiin kuuntelemassa ja havainnoimassa linnut maastossa ja kasvit kartoitettiin heinäkuun alussa, jolloin ne olivat parhaiten tunnistettavissa. Myöhemmin käytiin tarkastamassa muutama epäselväksi jäänyt kohta. Metsä- ja suotyyppien, puuston ja kasvilajien lisäksi maastokarttaan merkittiin muut alueelta löytyvät yksityiskohdat.

Sisätyönä tehtiin kasvillisuus- ja arvokkaat elinympäristöt -kartat ja kirjoitettiin sanallinen luontoselvitys. Kartta-aineisto oli mittakaavassa 1:4000.

Tämä luontoselvitys koskee vain kasvillisuutta, erillistä sienikartoitusta ei mielestäni tarvita siksi, että uhanalaiset sienet ovat pääasiassa rehevempien alueiden sieniä ja ne alueet tulevat jo kasvillisuuden perusteella luokitelluiksi arvokkaiksi elinympäristöiksi.

3. LINNUT JA MUUT ELÄIMET

Lintukartoitus tehtiin 13.6.2023, joka päivä oli aurinkoisena ja heikkotuulisena erittäin sopiva lintukartoituksen tekoon.

Linnuista äänessä olivat iltopäivällä (klo 16.00 -17.30) Inarin Lapissa tyypilliset lajit: järripeippo, kirjosiippo, peippo, varis ja vihervarpunen. Heinäkuussa lajimäärä lisääntyi laulurastaan verran. Tiira-lintutietopalvelusta tarkistettiin lintuilmoitukset hautausmaa-alueelta ajalla 1.4.-30.6.2023 ja palveluun oli ilmoitettu alueelta lisäksi närhi.

Muista eläimistä alueella havaittiin maassa olevista jäljistä ja jätöksistä poron ja jäniksen liikkuneen alueella.

4. KASVILLISUUS

Metsätyypeiltään alue on tuoretta ja kuivahkoa kangasta. Tuoretta kangasta on alueella eteläkulmassa mutta muuten eniten on kuivahkoja kankaita. Pienialaisia luhtia on vesistöjen varsilla.

Suotyypeistä löytyy puustoista rämettä alueen luoteisrajalla. Tämä pohjoisosan suo on kapea kaistale jyrkän rinteeseen ja kartoitettavan alueen ulkopuolella olevien peltojen välissä ja on vesipintainen. Kasvillisuus on tavanomaista: rahkasammal, vesisara, suopursu ja hilla.

Kuivahkoilla kankailla mänty on yleisin puulaji ja hieskoivu kasvaa kohtalaisesti mutta ei ole kovin runsas. Muut yleiset puulajimme haapa, pihlaja ja raita ovat kuivahkoilla kankailla kitukasvuisia, kuitenkin puiksi varttuvia yksittäisiä sekapuuta. Pensaskerros on heikosti kehittynyt ja kenttäkerros vahvasti varpuvaltainen – puolukka on lähes aina mustikkaa peittävämpi ja variksenmarja runsastuu kohti pohjoista. Kanervaa esiintyy kuivahkoilla kankailla lähes aina.

Kartoitettavalla alueella on kuivahkoa kangasta etelä- ja pohjoisosilla. Maasto on eteläosalla nousevaa vaaranrinnettä ja pohjoisosalla tasaista ja puusto on molemmissa suurimmaksi osin isokokoista mäntyä iältään 150-200-vuotiasta. Pohjoisosassa isojen mäntyjen alla on riukuvaiheen kituvia ja osin jo kuolleita männyntaimia sekä muutamia yli 300-vuotiaita metsäpalosta selviytyneitä puuyksilöitä rinteeseen päällä. Koivuja kasvaa seassa tupasmaisina jonkin verran ja muutama iso kuusi kasvaa jyrkällä luoteisrinteellä.

Kasvillisuudessa yleisimpiä ovat puolukka ja variksenmarja, sammaleista seinä- ja karhunsammal sekä jäkälistä poron- ja pilkkunahkajäkälää esiintyy laikuttain.

Tuoreilla kankailla puusto on Inarin Lapissa mäntyä ja koivua. Hieskoivut ovat rauduskoivua yleisempiä ja kasvavat kookkaiksi puiksi. Myös raita ja harmaaleppä, jos niitä esiintyy, kasvavat rungoiltaan selvästi puumaisiksi, pienehköiksi puiksi. Pensaskerroksessa voi olla katajaa ja pihlajaa joskus runsaastikin, pajut ovat tavallisia kosteissa notkelmissa. Kenttäkerroksessa mustikka on aina puolukkaa peittävämpi ja näkyvämpi.

Kartoitettavalla alueella tuoretta kangasta on vaaran rinteellä eteläosassa. Tämän kankaan puusto on tiheähköä hyvässä kasvussa olevaa mänty-koivusekametsää, jossa männyt ovat noin 150-200-vuotiaita, koivut jonkin verran nuorempia. Muutama iso kanto osoittaa, että isoimpia mäntyjä on joskus vuosikymmeniä sitten poistettu sieltä täältä. Koivut kasvavat tupasmaisesti, jossa useita runkoja lähtee samasta kohtaa.

Kasvillisuus on Inarin Lapille tyypillistä - varvuista mustikka, puolukka, suopursu ja juolukka yleisimpinä - vähän on myös vanamo, metsäkortetta ja riidenliekoa, ja sammalista yleisin on kerrossammal mutta myös sulkasammalta löytyy.

Luhdat ovat tulvavaikutteisia soita, jotka sijaitsevat vesistön vaikutuspiirissä. Ne ovat metsä- ja vesiekosysteemien vaihettumisvyöhykkeitä, joilla on hyvin suuri merkitys luonnon monimuotoisuudelle.

Kartoitettavalla alueella luhtaa on kaksi pientä aluetta – toinen on Ivalojoen rantametsä ja toinen alueen keskiosan halkaisevan puron ympäristö.

Ivalojoen rannalla kasvaa mm. mesäruusu, horsma, kurjenpolvi, rantatädyke, lillukka, pensasmaisina tuomi, pihlaja ja eri pajulajeja sekä isoina puina koivu ja haapa.

Keskiosan puron varsi on hautausmaan halkaisevan tien länsipuolella luonnontilainen ja siellä kasvaa mm. nuokkotalvikki, pikkotalvikki, kurjenjalka, hilla, metsäimarre, kevätpiippo, ruohokanukka, herttakaksikko, mesimarja ja vanamo.

Tien itäpuolella puron varsi on raivattu kasvillisuudeltaan alas ja siellä kasvaa peltolemmikki, puna-ailakki, metsä-, suo- ja peltokorte, maitohorsma ja pietaryrtti sekä sammalista rahka- ja karhunsammalta. Sinne on myös levinnyt lehtoakileija ja hietalituruoho (entiseltä nimeltään hietapitkäpalko).

Rämeet jaetaan kasvillisuuden ja turpeen paksuuden mukaan eri luokkiin.

Kartoitettavalla alueella on vesipintainen kapea rämekeistale ja kasvillisuutena siellä on mm. suopursu, hilla ja rahkasammal. Kuvio on pieni ja sijaitsee jyrkän rinteiden ja puron välissä eikä näiden vuoksi ole syytä tehdä tarkempaa luokitusta.

Mahdollinen rakennuksen pohja eroaa kasvillisuudeltaan metsätyypeistä ja tällä pienellä tasaisella alalla kasvillisuutena on hyvin peittävinä metsäimarre, metsäkorte, viitakastikka ja maitohorsma. Jonkin verran on myös kultapiiskua, kevätpiippoa ja metsäalvejuurta mutta puustoa on vähän, vain pajuja pensasmaisina ja pihlajien pieniä taimia.

5. ARVOKKAAT ELINYMPÄRISTÖT

1) Uhanalaiset lajit

Kartoitettavalla alueella havainnoiduista linnuista uhanalaisia luokituksella Silmälläpidettävä NT ovat **järripeippo** (*Fringilla montifringilla*) ja **närhi** (*Garrulus*

glandarius).

Järripeippo pesii valoisissa havu- ja sekametsissä sekä tunturikoivikoissa ja sen kanta on vahvin Pohjois-Suomessa. Närhi elää havu- ja koivumetsissä eli ensisijaisesti kangasmesissä mutta tavataan myös lehdoissa. Närhen Suomen kanta on vähentynyt huomattavasti ja siksi närhi liitettiin uhanalaislistalle v. 2019.

2) Metsälakikohteet

*Metsälakikohteita ovat (lainaus Hallituksen esityksestä HE 63/1996 metsälaiksi):
"Purojen ja niitä pienempien virtaavan veden uomien, norojen, välittömät lähiympäristöt, jotka luovat metsäluontoon merkittävää ekologista ja eliölajistollista vaihtelua. Puronvarren puustoisuus ja varjoisuus on tärkeää elinympäristölle ominaisen pienilmaston säilymiselle."*

Kartoitettavan alueen halkaisee jyrkähkössä uomassaan virtaava puro ja puron varsi on pohjoisosallaan luonnontilainen. Kasveista siellä kasvaa mm. nuokkotalvikki, pikkotalvikki, kurjenjalka, hilla, metsäimarre, kevätpiippo, ruohokanukka, herttakaksikko, mesimarja, vanamo, luhtakastikka ja harmaasara sekä sammaleista rahka- ja lehväsamalia. Puista kasvaa pensasmaisina pihlajaa, leppää, koivua ja pajuja sekä lahoppuuta on runsaasti.

Eteläosalla on kasvillisuutta raivattu lyhyellä matkalla, mutta sielläkin kasvillisuudessa on lajeja jotka poikkeavat ympärillä olevasta metsäluonnosta mm. peltolemmikki, lehtoakileija ja hietalituruho.

Puro lähiympäristöineen on väritetty karttaan sinisellä.

Metsälakikohde on myös kartoitettavan alueen luoteisrajalla sijaitseva räme, joka kapeana kaistaleena sijaitsee jyrkän rinteiden alla.

Vähäpuustoinen suo on väritetty karttaan oranssilla.

3) Uhanalaiset luontotyypit

Kartoitettavan hautausmaan ympäristön eteläkulmauksessa sijaitsevat tuore kangas ja kuivahko kangas sekä alueen pohjoisosassa sijaitseva kuivahko kangas kuuluvat kaikki kolme Suomen luontotyyppien uhanalaisuusluokituksen 2018 mukaisesti Pohjois-Suomessa uhanalaisiin luontotyyppihin määritelmällä NT Silmälläpidettävä: tuore kangas kuuluu **Varttuneisiin havupuuvaltaisiin tuoreisiin kankaisiin** ja kuivahkot kankaat **Varttuneisiin kuivahkoihin kankaisiin**.

Molemmilla - sekä varttuneilla havupuuvaltaisilla tuoreilla kankailla että varttuneilla kuivahkoilla kankailla - vallitseva puusto on Ylä-Lapissa vähintään 40- ja korkeintaan 200-vuotiasta. Hyvälaatuisen esiintymän kriteerit ovat molemmilla samat: *Hyvälaatuisessa esiintymässä luontaisen häiriön seurauksena syntyneen uuden puuston latvuskerros on sulkeutunut. Lehtipuiden osuus puustosta on suuri. Myös aikaisempien puusukupolvien puuta on jäljellä vaihtelevia määriä. Kuollut puusto koostuu häiriön seurauksena kuolleista, pitkälle lahonneista puista ja itseharvenemisen seurauksena kuolleista, pitkälle lahonneista puista ja itseharvenemisen seurauksena kuolleista tuoreemmasta lahoppuustosta, mutta vanhan metsän pienaukkodynamiikkaa ja siihen liittyvää järeiden puiden lahoppuujatkumoa ei ole vielä muodostunut.*

Kartoitettavan alueen tuoreen kankaan kuviolla puusto on 150-200-vuotiasta mäntyä jonka seassa on isoja koivuja. Koivut ovat vähän nuorempia ja kasvavat pensasmaisesti useita runkoja lähtien samasta kohtaa. Muutamia keloja on pystyssä, myös yksittäisiä sammaloituneita lahokantoja on siellä täällä.

Varttuneilla kuivahkoilla kankailla mäntyjen ikä on 150-200-vuotta mutta pohjoisosassa on muutama yli 300-vuotias mäntykin. Niiden palokorot osoittavat metsäpalon vallinneen joskus alueella. Koivuja on jonkin verran mutta selvästi vähemmän kuin tuoreella kankaalla.

Varttunut havupuuvaltainen tuore kangas on väritetty karttaan tumman vihreäksi ja Varttuneet kuivahkot kankaat on väritetty vaalean vihreiksi.

Suomen ympäristökeskuksen suositukset uhanalaisille luontotyypeille on että **säästetään ekologisesti hyvälaatuiset metsäluontotyyppien esiintymät, erityisesti vanhat metsät.**

Lisäksi keskus on halunnut kiinnittää huomiota siihen, että kuntien rooli elinympäristöjen heikentymisen estämisessä on yksi tärkeä osa, ja että erityisesti maankäytön suunnittelun kaikilla tasoilla uhanalaisuus on otettava huomioon.

4) Historialliset kohteet

Luoteisrinteen päällä on yli 20 kappaletta kaivettuja poteroita, joista suurin osa on läpimitaltaan metrin ja syvyydeltään vajaan metrin. Isoimmat ovat 2,5 metriä pitkiä ja 1 metrin leveitä. Luultavasti nämä ovat toisen maailmansodan aikaisia poteroita jotka ovat jo sammaloitumassa.

6. MUITA HUOMIOITA

Alueen halkaisevan puron varsi hautausmaan läpi kulkevan tien itäpuolelta on raivattu kasvillisuudesta kuluvan kesän aikana. Tämä toimenpide on luonnon monimuotoisuuden kannalta täysin väärä teko, metsälaissakin purot välittömene lähiympäristöineen on määritetty monimuotoisuuden vuoksi erityisen arvokkaiksi elinympäristöiksi ja niille ei tule tehdä toimenpiteitä.

Puron varsi tien länsipuolella on vielä luonnontilainen ja siellä on runsaasti eri kasvilajeja sekä paljon lahoppuuta, josta metsissämme on suuri puute. Tämä puronvarsi on ehdottomasti säästettävä kaikilta toimenpiteiltä.

Hautausmaan käytössä olevalla osalla on isoja paksuja haapoja kaulattu noin metrin korkeuteen ympäri rungon. Tällaista haapojen "tappamista" tehtiin aiemmin, mutta tämä tapa on jäänyt historiaan ja metsätaloudessakin on tunnustettu haapojen suuri merkitys luonnon monimuotoisuuden kannalta, monet lajit ovat riippuvaisia elävistä haavoista. Tänä päivänä metsien käsittelyssä kaikki isot haavat jätetään koskemattomina rikastuttamaan metsäluontoamme ja tämä tapa olisi suositeltavaa ottaa kaikkien käyttöönsä.

Menesjärvellä 10.7.2023

Maire Puikko

LIITTEET Kasvillisuuskartta
Arvokkaat elinympäristöt -kartta

LÄHTEET

Finlex-Valtion säädöstietopankki: <http://www.finlex.fi> > Metsälaki 12.12.1996/1093

Finlex-Valtion säädöstietopankki: <http://www.finlex.fi>>Vesilaki 27.5.2011/587

fi.wikipedia.org-nettisivut. Luettu 6.7.2023.

Hotanen, J.-P., Nousiainen, H., Mäkipää, R., Reinikainen, A. ja Tonteri, T. 2013. Metsätyypit – opas kasvupaikkojen luokitteluun. Metsäkustannus. 192 s.

Laine J., Vasander H., Hotanen J.-P., Nousiainen H., Saarinen M. ja Penttilä T. 2012. Suotyypit ja turvekankaat – opas kasvupaikkojen tunnistamiseen. Metsäkustannus. 160 s.

Luontotyyppien uhanalaisuus 2018-loppuseminaarissa 18.12.2018 pidetyt esitelmät: Miten tästä eteenpäin? (Aulikki Alanen, ympäristöministeriö). Luettu 10.9.2019 www.ymparisto.fi > Luonto > Luontotyytit > Luontotyyppien uhanalaisuus.

Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja. Osa 2 - Luontotyyppien kuvaukset. Tytti Kontula ja Anne Rainio (toim.) Suomen ympäristö 5/2018. Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö. Helsinki <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4819-4>

Tiira-lintutietopalvelu www.tiira.fi. Luettu 3.7.2023.

www.birdlife.fi -nettisivut. Luettu 6.7.2023.

www.luontoportti.com -nettisivut. Luettu 6.7.2023.

IVALO, HAUTAUSMAAN YMPÄRISTÖ

LUONTOSELVITYS / KASVILLISUUS

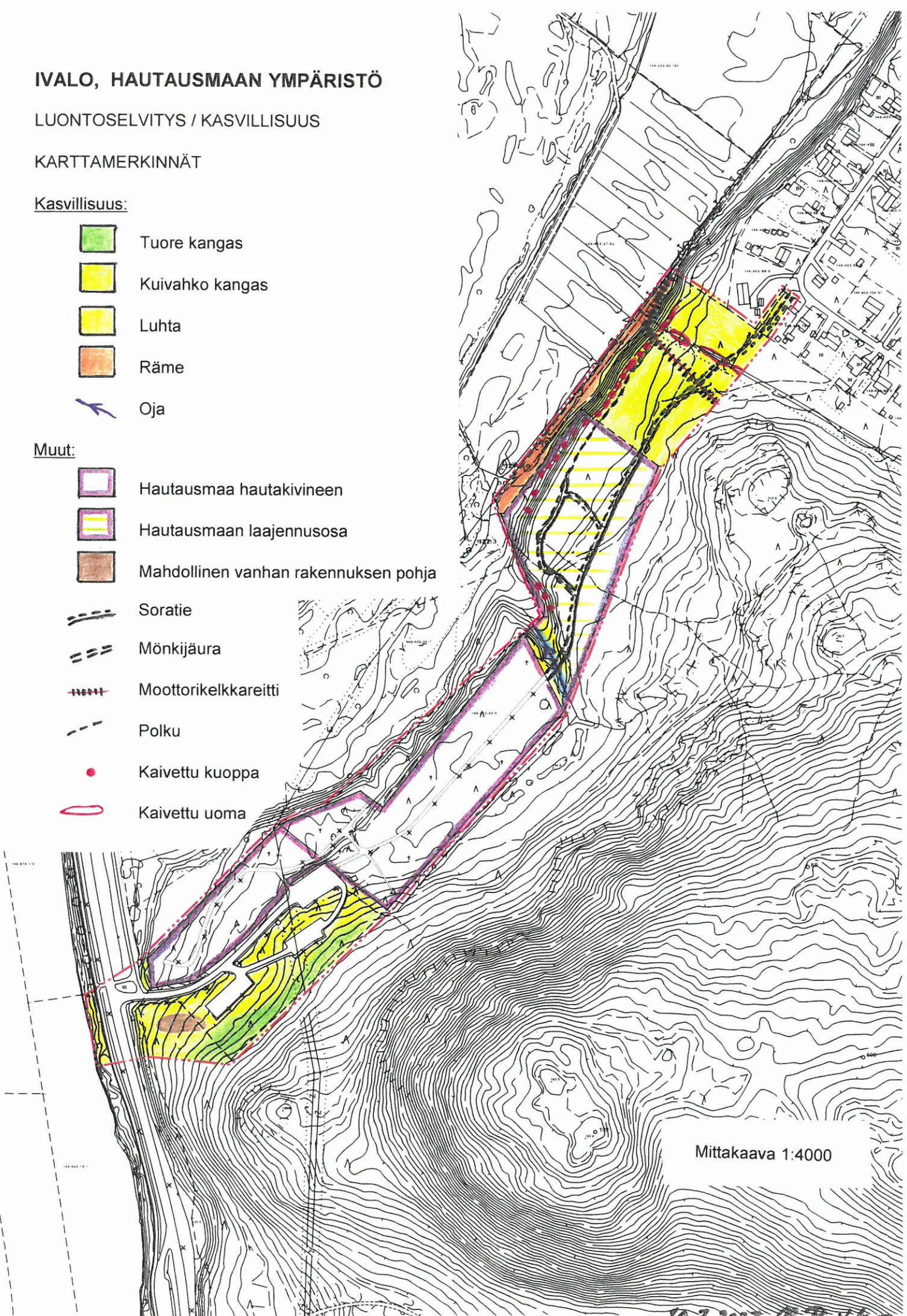
KARTTAMERKINNÄT

Kasvillisuus:

- Tuore kangas
- Kuivahko kangas
- Luhta
- Räme
- Oja

Muut:

- Hautausmaa hautakivineen
- Hautausmaan laajennusosa
- Mahdollinen vanhan rakennuksen pohja
- Soratie
- Mönkijäura
- Moottorikelkkareitti
- Polku
- Kaivettu kuoppa
- Kaivettu uoma

Mittakaava 1:4000

10.7.2023 M. Pulkkinen

IVALO, HAUTAUSMAAN YMPÄRISTÖ

LUONTOSELVITYS / ARVOKKAAT ELINYMPÄRISTÖT

KARTTAMERKINNÄT

Metsälaki:

Puro lähiympäristöineen

Rantaluhta

Vähäpuustoinen suo

Uhanalainen luontotyyppi:

Varttunut kuivahko kangas NT

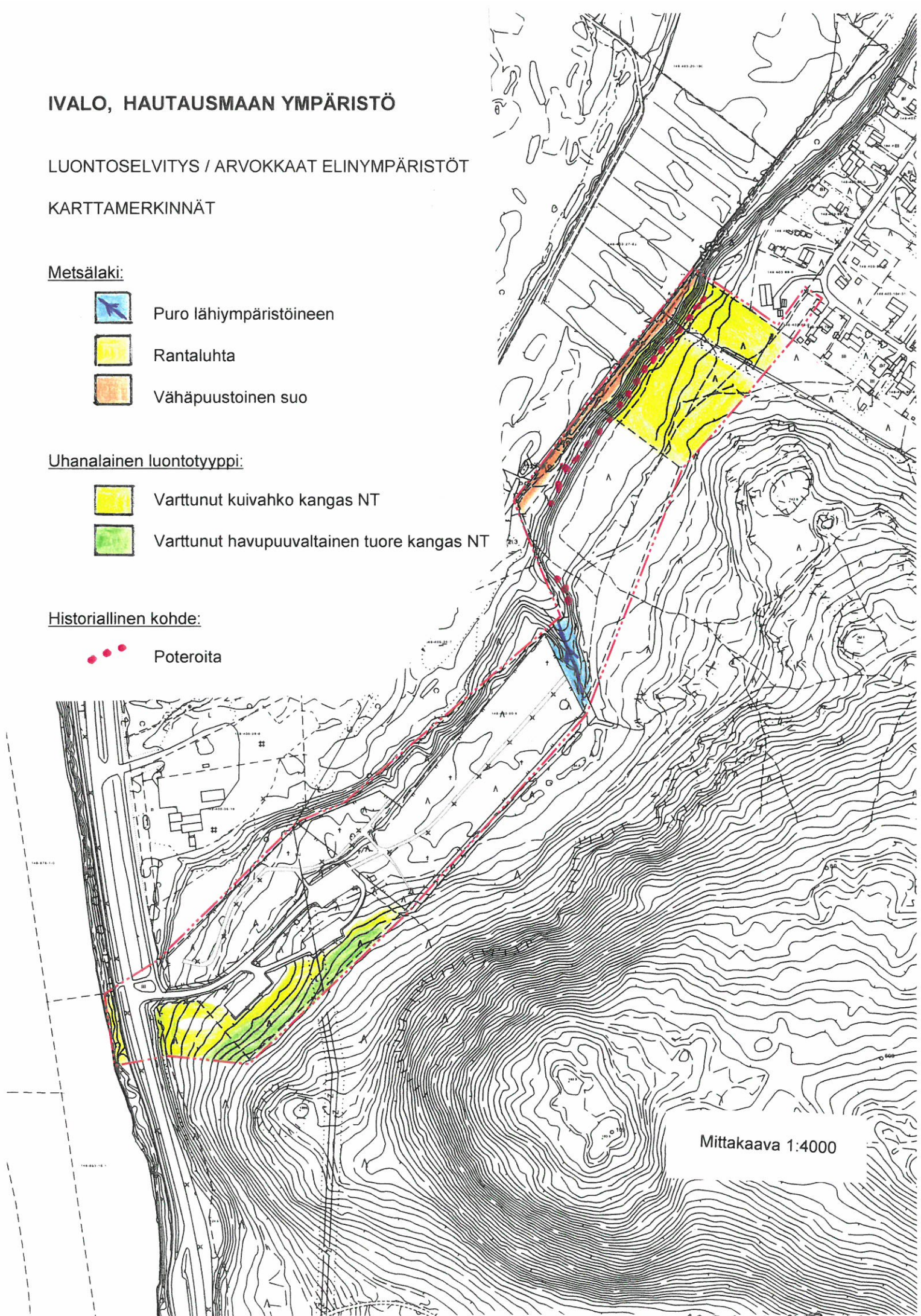

Varttunut havupuuvaltainen tuore kangas NT

Historiallinen kohde:

Poteroina

Mittakaava 1:4000

10.3.2023 M. P. 66 0